

De kans op een aanrijding met das is het hoogst in maart. Foto Griet Nijs

HULP GEVRAAGD VOOR KWALITEITSVOL ONDERZOEK

Trajecttellingen uitbreiden voor veiliger Vlaamse wegen

Al bijna vijftien jaar registreren burgerwetenschappers dieren die in Vlaanderen slachtoffer worden van het verkeer in de opeenvolgende projecten van ‘Dieren onder de wielen’. Om de dodelijke knelpunten efficiënt aan te pakken, is er meer kwaliteitsvolle informatie nodig. We roepen iedereen op om ons hierbij te helpen.

TEKST SANNE RUYTS, KATJA CLAUS, LIEVEKE DE FRENNE EN KRISTIJN SWINNEN

Via de projecten ‘Dieren onder de wielen’ volgt Natuurpunt, in opdracht van het Departement Omgeving van de Vlaamse Overheid, al sinds 2008 de problematiek van de dierlijke verkeersslachtoffers op. Deze projecten hebben al een schat aan informatie opgeleverd, en de problematiek hoog op de beleidsagenda geplaatst. We hebben ondertussen een redelijk goed zicht op de dodelijkste knelpunten, maar deze informatie moet nog verrijkt worden.

Hiervoor is er nood aan meer gegevens die via trajecttellingen worden verzameld. Daarnaast stellen we vast dat gegevens over aanrijdingen met grote zoogdieren ondervertegenwoordigd zijn in de data-

bank. In het huidige project ‘Dieren onder de wielen 4.0’ besteden we daarom extra aandacht aan deze twee aspecten.

In ‘Dieren onder de wielen’ worden amfibieën, reptielen, vogels en zoogdieren als verkeersslachtoffers in het Vlaamse gewest bestudeerd. Hierbij worden de vondsten van doodgereden dieren hoofdzakelijk door burgerwetenschappers verzameld. Iedereen kan meehelpen met het onderzoek, je hebt geen speciale opleiding of wetenschappelijke achtergrond nodig. Het melden van verkeersslachtoffers kan op verschillende manieren. Je kan een losse waarneming van een verkeersslachtoffer melden via www.waarnemingen.be, via de specifieke projectpagina [\[derdewielen.be\]\(http://derdewielen.be\) of \(handenvrij\) via de apps voor smartphones \(ObsMapp voor Android en iObs voor iPhone\). Zowel de projectpagina als de apps zijn gekoppeld met \[waarnemingen.be\]\(http://waarnemingen.be\).](http://www.dierenon-</p></div><div data-bbox=)

JE ROUTE REGISTREREN

Naast losse waarnemingen melden kan je ook gegevens verzamelen over verkeersslachtoffers door trajecttellingen te doen. Op de projectpagina kan je een vast traject adopteren of een eigen traject aanmaken. Dit zijn dan trajecten die je regelmatig aflegt, zoals de weg naar je werk. Daarnaast kan je tijdens elke verplaatsing te voet, met de fiets of met de auto, het traject dat je aflegt registreren met de functie ‘Route-

- ▶ Met de functie 'Routeregistratie' in de apps ObsMapp en iObs kan je het traject dat je aflegt registreren en waarnemingen handenvrij doorgeven via de spraakherkenningsfunctie.

Foto Sanne Ruyts

registratie' in de apps. De waarnemingen die je invoert tijdens zo'n flexibel traject, worden dan aan een exacte locatie van je traject toegewezen.

DE TOEGEVOEGDE WAARDE VAN TRAJECTTELLINGEN

Wij doen hier een oproep aan de lezers (en hun netwerk) om ons met een eenvoudige inspanning te helpen om gegevens via trajecttellingen te verzamelen. Losse waarnemingen zijn heel waardevol, maar leveren geen informatie op over de afwezigheid van soorten. Stel dat er op een bepaalde locatie geen verkeersslachtoffers gemeld worden. Dit kan betekenen dat er op die plaats geen dieren zijn aangereden. Goed nieuws! Maar het kan ook betekenen dat er wel dieren worden aangereden, maar dat niemand deze verkeersslachtoffers meldt. Zo blijft een belangrijk knelpunt mogelijk onder de radar. En een plek met veel geregistreerde verkeersslachtoffers kan een knelpunt zijn, of gewoon een locatie waar een heel enthousiaste waarnemer woont.

Bovendien weten we op deze manier niet met zekerheid waar er géén dieren aangereden worden. Met trajecttellingen geef je de wetenschappers een goed beeld van het traject dat je gevolgd hebt: waar en wanneer, tegen welke snelheid en waar je al dan niet aangereden dieren vond. Daaruit wordt dan een zoekinspanning afgeleid. Een nultelling toont dan duidelijk de afwezigheid van verkeersslachtoffers aan.

TRIESTE TOP 3

Als we de losse meldingen voor Vlaanderen bekijken, dan zien we de laatste jaren steeds dezelfde dieren in de top 3 staan: egel, gewone pad en houtduif. De top 3 (en top 10) verschilt wel wat tussen provincies. In Oost-Vlaanderen zie je bijvoorbeeld haas op plaats 9 en konijn op plaats 10, en in Limburg staat ree op plaats 4, terwijl deze soort in de andere provincies, behalve in Vlaams-Brabant op plaats 8, niet in de top 10 geraakt.

- ▶ Egel op 1 met 660 verkeersslachtoffers. Foto Merijn van den Hoogenhoff. Infographic Linda van den Akker

De top 10 voor Vlaanderen gebaseerd op trajecttellingen ziet er helemaal anders uit. Daar staan muurhagedis, 'vogel onbekend' en 'zoogdier onbekend' op plaats 1, 2 en 3, respectievelijk. In deze top 10 staat de muurhagedis opvallend op nummer 1. Dit kan verklaard worden door het intensief monitoren van een fiets snelweg waar een (sub)populatie van muurhagedissen aanwezig is.¹ Het verschijnen van deze soorten in de top 10 toont aan hoe gericht en intensief onderzoek de statistieken kan beïnvloeden.

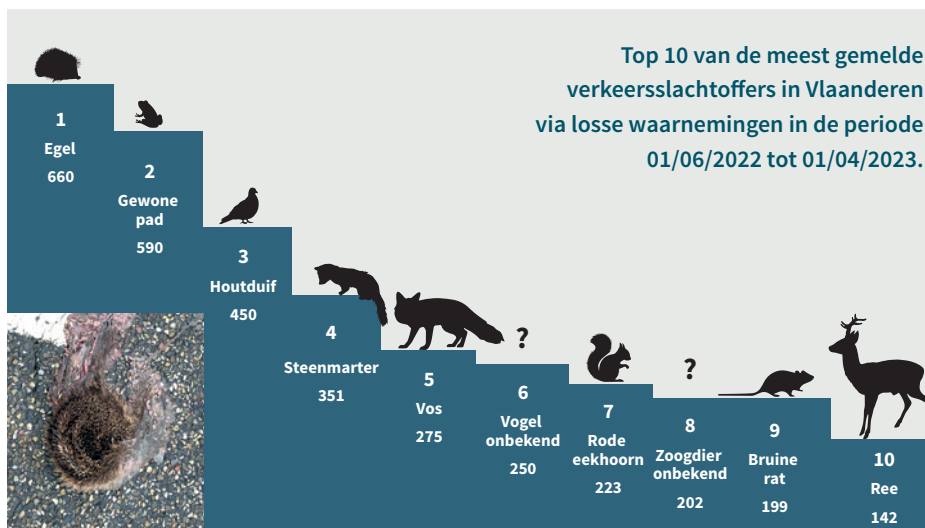
Het hoge aandeel van 'vogel onbekend' en 'zoogdier onbekend' is te wijten aan het feit dat veel trajecttellingen op autosnelwegen uitgevoerd worden en de verkeersslachtoffers vanuit een auto vaak niet te determineren zijn. We zien ook dat ree bij de trajecttellingen niet wordt geregistreerd als verkeersslachtoffer, terwijl de soort op nummer 10 staat bij de meldingen via losse waarnemingen. Waarnemers zijn immer eerder geneigd grote of opvallende soorten te melden dan 'gewone' en kleinere soorten. De opzet van een trajecttelling is dat je élk dier meldt dat je tegenkomt. Dat is nét een reden waarom trajecttellingen nodig zijn om tot representatieve cijfers te komen.

MEER TRAJECTTELLINGEN NODIG VOOR RISICOANALYSE

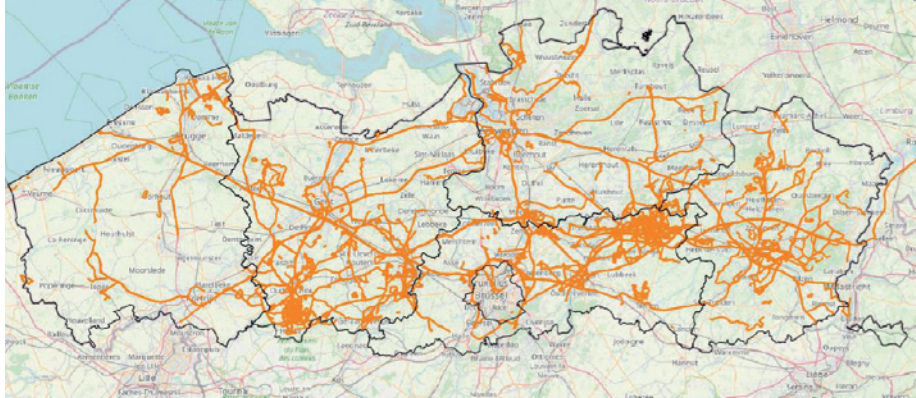
Sinds de lancering van de optie voor routeregistratie in juli 2018 tot het einde van de projectperiode 'Dieren onder de wielen 3.0' in 2020 werden in totaal 2.687 trajecten voor verkeersslachtoffers afgelegd en geregistreerd over een afstand van 46.073 km. Dat lijkt al heel veel, maar is nog niet voldoende om er een gerichte knelpuntenanalyse op te doen. Voor deze risicoanalyse moeten trajecttellingen op een meer regelmatige basis en meer gebiedsdekkend uitgevoerd worden. In elke provincie worden trajecttellingen uitgevoerd, maar met een aantal duidelijke kernen rond de woonplaats van bepaalde 'veelwaarnemers' en veel witte vlekken waar (vrijwel) geen trajecttellingen gedaan worden (figuur 1). Trajecttellingen voor verkeersslachtoffers kan je tijdens vrijwel elke verplaatsing langs een openbare weg doen, en zijn dus meer dan welkom!

TE WEINIG KENNIS OVER GROTE ZOOGDIEREN

Ook al komt ree in de top 10 voor van meldingen van verkeersslachtoffers in Vlaanderen, aanrijdingen met grote zoogdieren

► **Figuur 1.** Visualisatie van de routes voor verkeersslachtoffers (alle routes, ook waar geen slachtoffers werden waargenomen) die via de apps iObs en ObsMapp ingevoerd werden in Vlaanderen in de periode 01/07/2018 tot 30/11/2020.
Bron: Dieren onder de wielen 3.0.

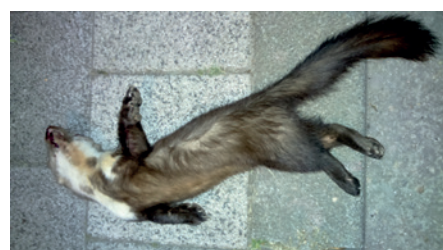
zoals ree, das en everzwijn blijven nog te vaak onder de radar. Slechts een klein deel van die aanrijdingen wordt gemeld door burgerwetenschappers. Vaak is dat omdat aangereden grote zoogdieren niet lang blijven liggen. Als ze op het wegdek liggen, vormen ze een gevaar voor de verkeersveiligheid en worden dan ook snel verwijderd. Daarnaast worden gegevens over aanrijdingen met grote zoogdieren (hoofdzakelijk ree en everzwijn) verzameld via verschillende databanken (politiedatabanken, natuurhulpcentra, Agentschap voor Natuur en Bos, Agentschap Wegen en Verkeer, jachtsector,...) en zijn deze niet altijd meteen beschikbaar voor de beleidsmakers die met ontsnippering aan de slag gaan. Zo krijgen we, net als wanneer we ons enkel baseren op losse meldingen en niet op trajecttellingen, een minder representatief beeld van de situatie.

DAS ONDER DE LOEP

Een voorbeeld van een groot zoogdier dat onder de radar blijft in 'Dieren onder de wielen' is de das. De gegevens over aangereden dassen worden hoofdzakelijk verzameld door de Dassenwerkgroep van de Limburgse Koepel voor Natuurstudie (LIKONA) en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Deze gegevens komen niet altijd in waarnemingen.be terecht. Zo werden er in 2022 slechts 31 dassen geregistreerd als verkeersslachtoffer in de

provincie Limburg in waarnemingen.be, terwijl de Dassenwerkgroep in datzelfde jaar 114 meldingen van aangereden dassen verzamelde. Als we enkel de gegevens van waarnemingen.be bekijken, onderschatten we dus het aantal verkeersslachtoffers, en blijven belangrijke knelpunten mogelijk onder de radar. Ook het bestuderen van trends en jaarpatronen wordt met de beperkte data van waarnemingen.be moeilijk. Voor verschillende diersoorten is er namelijk een seizoensgebonden variatie in het risico om aangereden te worden, die bovendien soortspecifiek kan zijn.³ De waarnemingen van aangereden dassen in 2022 in waarnemingen.be tonen geen jaarpatroon, maar de gegevens van de Dassenwerkgroep tonen een duidelijke piek in het aantal verkeersslachtoffers in het voorjaar. Die piek komt overeen met de periode dat jonge dassen de ouderlijke burcht verlaten en rondzwerven op zoek naar een eigen stekje. Ook is het dan paringstijd en gaan mannetjes en vrouwtjes grote afstanden afleggen op zoek naar een geschikte partner. Een tweede, minder uitgesproken piek is zichtbaar in het najaar, wanneer de dassen hun vetreserves aanleggen voor de wintermaanden en zich verplaatsen tussen maïsvelden en boomgaarden. Die verhoogde aantallen verplaatsingen betekenen een verhoogde kans om een weg en een auto tegen te komen. Door de verschillende databanken te raadplegen en zo veel mogelijk gegevens

samen te leggen, verkrijgen we de meest kwaliteitsvolle informatie om knelpunten in het verkeer voor wilde dieren aan te pakken. Bovendien kan er gericht in bepaalde periodes communicatie worden uitgestuurd naar het brede publiek om te waarschuwen voor een verhoogde kans op aanrijding met een bepaalde soort.

▲ Doodgereden steenmarter. Foto Herman de Jongh

▲ Dode rode eekhoorn. Foto Herman de Jongh

DANKWOORD

We willen de politiezones en het Natuurhulpcentrum Opglabbeek bedanken voor het beschikbaar stellen van hun gegevens over aanrijdingen met wilde dieren. We bedanken ook de Dassenwerkgroep van LIKONA en voorzitter Jos Reekmans voor het delen van informatie over aanrijdingen met dassen. En ten slotte danken wij iedereen die na het lezen van dit artikel gemotiveerd is geraakt om gegevens te gaan verzamelen.

SANNE RUYTS is wetenschappelijk medewerker van Natuurpunt Studie. KATJA CLAUS en LIEVEKE DE FRENNE zijn beiden medewerker van Departement Omgeving van de Vlaamse Overheid. KRISTIJN SWINNEN is onderzoeker en directeur van Natuurpunt Studie.

◀ Dode vos. Foto Merijn van den Hoogenhoff

